

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ*

Н. М. КАРПЕНКО, доцент;

Ю. В. КАРПЕНКО, кандидат економічних наук
(Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»)

Анотація. Метою статті є дослідження природно-ресурсної бази, сучасних тенденцій і проблем розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Полтавській обл. а також виявлення основних чинників, що його стримують. **Методика дослідження.** Вирішення поставлених у статті завдань здійснено за допомогою загальнонаукових методів дослідження: аналізу, систематизації та узагальнення. **Результати.** Виявлено, що лікувально-оздоровчий туризм має певні особливості розвитку в різних регіонах, зумовлені природно-географічним положенням, кліматичними умовами, відмінністю інфраструктури тощо. Полтавська обл. належить до тих регіонів України, які володіють потужним лікувально-оздоровчим ресурсним потенціалом. Джерела мінеральної води, лікувальні грязі, знаменитий полтавський бішофіт, фітонцидні властивості лісових масивів у поєднанні з багатою історико-культурною спадщиною та атрактивним ландшафтним різноманіттям є основними чинниками розвитку туризму в регіоні та приваблення не лише вітчизняних, а й іноземних туристів. **Практична значущість результатів дослідження.** Дослідження природно-ресурсної бази Полтавської обл. свідчить про негативні тенденції розвитку підприємств туристичної сфери та лікувально-оздоровчого туризму в регіоні, зокрема, було виявлено низку проблем, вирішення яких зумовлює необхідність розробки та реалізації ефективного механізму державно-приватного партнерства.

Ключові слова: лікувально-оздоровчий туризм, санаторно-курортне лікування, санаторно-курортні заклади, будинки відпочинку, оздоровлення, лікувальні фактори, модернізація, державно-приватне партнерство.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Лікувально-оздоровчий туризм займає особливе місце серед інших різновидів туристичної діяльності. По-перше, цей вид туризму є найбільш організованим і регламентованим; по-друге, він – найбільш ресурсомісткий; по-третє, не зважаючи на ринкові трансформації, у нашій країні він і досі ще залишається найбільш соціально-спрямованим та частково дотаційним. Матеріально-технічна база переважної більшості українських курортів була сформована ще в радянські часи. Тоді ж і відбувся їх найбільш динамічний розвиток. За останні чверть століття склалися чинники, які суттєво вплинули на розвиток лікувально-оздоровчого туризму. Зокрема, це

різке зменшення державного впливу на санаторно-курортні заклади й перехід переважної їх більшості у приватну власність. Окрім того, відбулося значне зниження реальних доходів населення, що, у комплексі з високими цінами на санаторно-курортне лікування, призвело до зменшення кількості відпочивальників і недовантаження закладів. До цього ще варто додати й застарілу курортну інфраструктуру – значну частину номерного фонду, а також обладнання відомих українських оздоровниць, що потребує капітального ремонту та кардинальної модернізації. Отже, сучасний вітчизняний ринок лікувально-оздоровчого туризму поки що перебуває у стадії формування. Ще існує ціла низка проблем правового й організаційно-економічного характеру, які гальмують розвиток санаторно-

* Стаття підготовлена в межах науково-дослідної роботи «Проблеми функціонування та розвитку сфери туризму в умовах модернізації економіки» (держ. реєстр. номер 0117U004715).

курортних закладів та оздоровниць в Україні, тому питання подальшого розвитку санаторно-курортної бази й лікувально-оздоровчого туризму, як загалом в Україні, так і в окремих її регіонах не втрачають своєї актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку та організації лікувально-оздоровчого туризму, сучасного стану санаторно-курортної бази та територій в Україні висвітлюють такі вчені: О. Богаченко [1], С. Галасюк [2], В. Кифяк [3–4], С. Нездойминов [5], М. Рутинський та В. Петранівський [6], В. Семенов та І. Литовченко [7], Г. Скляр [8], В. Тодоров [9], Л. Устименко [10], С. Ярьоменко [11] та ін. Разом із тим залишаються поза увагою низка теоретичних і практичних положень щодо розвитку лікувально-оздоровчого туризму в ряді областей України в контексті модернізації економіки країни.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження природно-ресурсної бази, сучасних тенденцій і проблем розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Полтавській обл. та виявлення основних чинників, що його стримують.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Розвитку лікувально-оздоровчого туризму в регіонах сприяють певні фізико-географічні чинники або природні умови. Полтавська область належить до тих регіонів України, які володіють потужним лікувально-оздоровчим ресурсним потенціалом, що, у поєднанні з багатою історико-культурною спадщиною та атрактивним ландшафтним різноманіттям, є основними чинниками розвитку туризму в регіоні та приваблення не лише вітчизняних а й іноземних туристів. Окрім того, варто зазначити, що Полтавщина має всі можливості стати регіоном медичного туризму, перш за все, стоматологічного спрямування, оскільки в обласному центрі функціонує медична стоматологічна академія, що є сучасним вищим навчальним закладом із потужною науково-дослідною базою та майже столітньою історією підготовки лікарів-стоматологів.

У регіоні функціонують 13 санаторно-курортних закладів. Це близько 6 % їх загальної кількості в Україні, однак, за рейтингом, складеним за відгуками клієнтів щодо лікування та сервісу, організації харчування, чистоти й комфорту, місцезнаходження закладу, а також спів-

відношення ціни та якості послуг і оприлюднених на відомих сайтах бронювання (Uahotels.info, Booking.com, Tripadvisor.com), Полтавська обл. займає 2-ге місце після Закарпатської обл. Її рейтинговий бал становить 7,9 (з максимального можливих 10 балів) при середньому в Україні – 6,9 та найвищому в санаторіях Закарпатської обл. – 8,2 [2].

Основними природними лікувальними факторами регіону є: «м'який» клімат, завдяки якому лікування та оздоровлення в санаторіях Полтавської обл. не потребує тривалої адаптації, що є особливо важливим для людей похилого віку та дітей; торф'яні грязі; джерела хлоридо-натрієвої та гідрокарбонатно-натрієвої мінеральної води та відомий на всю Україну бішофіт – геологічний аналог Мертвого моря, що використовується в санаторно-курортному оздоровленні, лікувальних програмах спортивних і реабілітаційних центрів та визнаний ефективним у лікуванні понад 50 видів захворювань.

Лікувальні властивості мінеральних вод Полтавської обл. були вивчені ще на початку ХХ ст. У них міститься велика кількість макро- та мікроелементів, необхідних для підтримання життєдіяльності людського організму, зокрема, іони хлору та натрію, що містяться у воді мінеральних джерел «Миргородська», «Ташань», «Великобагачанська», «Новосанжарська» стимулюють секреторну та моторну функції шлунку, а іони кальцію, магнію та йоду мають проти-запальну властивість. Також у цих джерелах є й інші важливі хімічні елементи: бром, мідь, фтор тощо. Мінеральні води Полтавщини використовуються як для внутрішнього застосування, так і у вигляді ванн, зрошень та інгаляцій. Родовища торфових пелоїдів знаходяться в заплавах річок Хорол, Псел, Ворскла, а найбільшим є родовище «Семеренки», розташоване в 40 км від курорту Миргород у межах правобережної заплави р. Грунь-Ташань, на відстані 1 км на південь від с. Семеренки та за 8 км на схід від с. Великі Сорочинці Миргородського р-ну Полтавської обл. За своїми основними фізико-хімічними показниками темно-коричневі торфові грязі родовища «Семеренки» належать до низькомінералізованих високозольних безсульфідних – слабкосульфідних торфових пелоїдів.

Найбільшим курортом Полтавщини бальнеогрязьового типу є м. Миргород, на території якого експлуатуються три свердловини всес-

вітньовідомої мінеральної води «Миргородська», глибина яких становить від 673 до 710 м. У цьому році 12 травня курорт відсвяткував свій 100-літній ювілей, а у 2013 р. він отримав високу оцінку від світової спільноти. На сесії Генеральної асамблеї всесвітньої федерації водолікування та кліматолікування, куди входять більше 90 країн світу, курорт «Миргород» отримав статус «Кращого курорту світу» [12]. ПрАТ «Миргородкурорт» об'єднує чотири сучасних санаторії «Березовий гай», «Полтава», «Миргород», «Хорол», які мають вищий рівень акредитації та одночасно можуть прийняти понад 3,5 тис. осіб. Окрім того, у м. Миргород функціонує ще декілька санаторно-лікувальних закладів: сучасний санаторій ім. М. Гоголя, який спеціалізується на лікуванні захворювань органів травлення, опорно-рухового апарату, гінекологічних та периферійної нервової системи; санаторій «Радужний», лікувальний профіль якого – захворювання шлунково-кишкового тракту та сечостатевої систем; санаторій «Слава» для інвалідів війни та праці Міністерства праці і соціальної політики України та Медичний реабілітаційний центр «Миргород» МВС України. Санаторно-лікувальним закладам м. Миргород із 2011 р. надано статус державного значення. Лікувальні властивості Миргородської води відомі вже більше 100 років і сьогодні порівнюються до європейських мінеральних вод курортів Баден-Бадена та Аахена, де щорічно тут відпочиває більше 70 тис. осіб із 30 країн світу [13]. Головне багатство санаторію «Псел» у смт. Велика Багачка є хлоридно-натрієва слаболужна вода. За своїми лікувальними властивостями мінеральна вода схожа з «Моршинською». Фахівцями доведені її цілющі властивості, а практичним застосуванням – ефективність у лікуванні хронічних захворювань шлунково-кишкового тракту та порушення обміну речовин. Гордістю і багатством Новосанжарської оздоровниці є мінеральна вода «Новосанжарська», яка має унікальні оздоровчі та лікувальні властивості. Це універсальна слабомаломінералізована гідрокарбонатно-хлоридно-натрієва мінеральна вода. Їй властива виражена біологічна активність, а також стимуляція жовчовиділення, жовчовиділення та сечовиділення з підсилюванням очищувальної функції нирок. У с. Власівка Зіньківського району функціонує санаторій «Сосновий бір», що використовує в лікувальних цілях торф'яні грязі родовища

«Семеренки» та три водні свердловини – дві прісні та одну мінеральну, глибина яких становить 1,3 тис. м. Згідно із класифікацією підземних мінеральних вод В. Іванова та Г. Неврасва, мінеральна вода, що отримала назву «Ташань», характеризується як мінеральна хлоридна натрієва термальна. Доклінічні дослідження та клінічні випробування обґрунтували терапевтичну ефективність внутрішнього застосування мінеральної води «Ташань» у комплексі курортного лікування. Серед інших відомих санаторно-курортних закладів Полтавської обл. також варто назвати санаторій «Івушка», що знаходиться на березі р. Псел поблизу м. Кременчук. Тут лікують захворювання хребта й суглобів, нервової системи, серця і судин, верхніх дихальних шляхів і шлунково-кишкового тракту. У якості природних лікувальних чинників використовується місцевий клімат, вода Моршинських джерел та озокерит.

Також варто зазначити, що в Полтавській обл. сформована потужна база дитячого оздоровлення. Так у 2014 р. в області працювало 874 оздоровчі заклади для дітей, що в цілому становило 6,3 % їх загальної кількості в Україні. В них було оздоровлено 50 894 особи, що на 6 706 осіб менше рівня 2013 р. У 2016 р. кількість дитячих оздоровчих закладів скоротилась до 789, а кількість оздоровлених дітей – до 50 378 осіб. Питома вага оздоровлених дітей у загальній кількості дітей віком 7–16 років склала у 2014 р. в області – 42 %, що в 1,2 рази вище середньо державного показника, але нижче, ніж в інших регіонах (11 місце) [14, 15].

Отже, Полтавська обл. загалом володіє всіма необхідними ресурсами для забезпечення та подальшого розвитку лікувально-оздоровчого туризму. У той же час, ряд чинників, зокрема, економічна криза, недостатність державного фінансування, відсутність належних умов для реалізації інвестиційних програм у туризм та санаторно-курортну справу, девальвація гривні, різке падіння рівня платоспроможності більшості громадян зумовили негативні тенденції в розвитку лікувально-оздоровчого туризму як в Україні загалом, так і в окремих її регіонах. Так кількість санаторно-курортних закладів в області скоротилась у 2016 р. у порівнянні з 1995 р. **більш ніж у 1,5 рази, становивши 65 % рівня 1995 р.** Кількість місць у них зменшилась в 1,4 рази, становивши 71 % відповідно .

Як свідчать дані табл. 1, у структурі закладів розміщення туристів санаторно-курортного та оздоровчого профілю в області переважають санаторії та пансіонати з лікуванням, а також бази та інші заклади відпочинку (майже 93 % загальної кількості). Найбільше скорочення у порівнянні з 1995 р. відбулося кількості сана-

торіїв-профілакторіїв – у 5 разів. Це зумовлено, напевно, тим, що такі заклади мали переважно відомчий характер, а в умовах економічної кризи через закриття окремих підприємств або зменшення їх економічних показників утримання санаторіїв-профілакторіїв підприємствами стало неможливим.

Таблиця 1

Санаторно-курортні та оздоровчі заклади в Полтавській обл. [16]

Роки	Санаторії та пансіонати з лікуванням		Санаторії-профілакторії		Бази та інші заклади відпочинку	
	усього	у них ліжок, тис.	усього	у них ліжок, тис.	усього	у них місць, тис.
1995	20	4,9	10	0,9	14	1,2
1996	20	4,8	9	0,8	12	1,1
1997	20	4,8	8	0,7	9	0,6
1998	19	4,6	9	0,7	14	1,2
1999	18	4,3	8	0,5	14	1,3
2000	15	4,5	7	0,3	12	1,1
2001	15	4,4	7	0,3	11	1,0
2002	15	4,5	7	0,3	12	1,2
2003	15	4,4	7	0,3	12	1,2
2004	15	4,2	7	0,3	12	1,2
2005	14	3,9	7	0,3	10	0,7
2006	14	3,9	7	0,3	10	0,7
2007	14	3,9	7	0,4	10	0,7
2008	13	3,7	8	0,4	10	0,7
2009	13	3,7	8	0,4	8	0,6
2010	13	3,7	7	0,4	7	0,5
2011	13	3,7	6	0,4	7	0,6
2012	13	3,7	5	0,4	10	0,6
2013	13	3,7	5	0,4	11	0,7
2014	13	3,7	5	0,4	11	0,7
2015	13	3,7	2	0,3	12	0,7
2016	13	3,5	2	0,3	13	0,8

На жаль, різке скорочення державного фінансування санаторно-курортної сфери негативно вплинуло як на кількість та сучасний стан лікувально-оздоровчих закладів, так і на доступність їх послуг для широких верств населення. Тривалий час санаторно-курортне лікування та оздоровчий туризм в Україні значною мірою фінансово забезпечувався для різних соціальних груп населення (працюючі, діти, інваліди, учасники ліквідації аварії на ЧАЕС тощо) переважно через фонди соціального страхування та профспілкових комітетів відповідних підприємств та організацій. Зараз державна соціальна підтримка санаторно-курортного лікування та оздоровлення громадян

різко скоротилась і залишилась лише стосовно окремих пільгових категорій населення. Тому кількість громадян, які здійснюють туристичні подорожі в лікувально-оздоровчих цілях, за останні 20 років теж значно зменшилася. Так, загальна кількість осіб, які були оздоровлені у 2012 р. у всіх закладах лікувально-оздоровчого та оздоровчо-профілактичного профілю, становила загалом по країні 2 904 тис. осіб, що у 2,2 раза менше рівня 1990 р. [7].

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Основними стримувальними чинниками розвитку лікувально-оздоровчого туризму в умовах модернізації економіки України є:

відсутність чіткої державної політики, спрямованої на розвиток бальнеологічних курортів та санаторно-курортної галузі загалом;

різке скорочення державних соціальних програм, спрямованих на оздоровлення широких верств населення;

низький рівень інвестицій у лікувально-оздоровчу сферу з боку вітчизняних та закордонних інвесторів через недосконалість законодавчої бази й податкового механізму;

відсутність маркетингової стратегії просування регіональних і національних лікувально-оздоровчих брендів;

застарілість матеріально-технічної бази та недосконалість транспортної й соціальної інфраструктури курортних місцевостей;

обмеженість фінансових ресурсів місцевих та регіональних бюджетів.

Отже, сучасний розвиток лікувально-оздоровчого туризму, як і всієї туристичної галузі, відбувається в умовах серйозних політичних та соціально-економічних викликів, а трансформації системи державного управління зумовлюють необхідність розробки й реалізації ефективного механізму державно-приватного партнерства в туристичній сфері [8], а також посилення ролі, повноважень і фінансових можливостей місцевих органів влади у формуванні та просуванні регіональних туристичних продуктів.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні підходів до оцінки й формування системи кількісних показників, які характеризують лікувально-оздоровчий туризм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богаченко О. П. *Форми і способи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в приморських місцевостях* / О. П. Богаченко // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2014. – Вип. 1 (10). – Т. 2. – С. 144–149.
2. Галасюк С. С. *Сучасний стан розвитку санаторно-курортної бази в Україні* / С. С. Галасюк // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Вип. 15. – С. 197–202.
3. Кифяк В. Ф. *Регіональні особливості розвитку медичного туризму* / В. Ф. Кифяк // Економічний форум. – 2013. – № 2. – С. 84–89.
4. Кифяк В. Ф. *Розвиток медичного туризму в регіонах України* / В. Ф. Кифяк // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2013. – № 1 (16). – С. 30–33.
5. Нездойминов С. Г. *Современные тенденции развития лечебно-оздоровительного туризма в Украине* / С. Г. Нездойминов // Туризм: право и экономика. – 2014. – № 2. – С. 20–24.
6. Рутинський М. *Лікувально-оздоровчий туризм: актуальні цілі та сучасні підходи до організації* / М. Рутинський, В. Петранівський // Вісник Львівського університету. Сер. : Міжнародні відносини. – 2012. – Вип. 29. – Ч. 1. – С. 179–189.
7. Семенов В. Ф. *Фактори конкурентоспроможності курортно-рекреаційних підприємств на ринку послуг* / В. Ф. Семенов, І. Л. Литовченко // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Економічні науки. – 2015. – Вип. 1 (28). – Ч. 2. – С. 102–105.
8. Скляр Г. П. *Сталий розвиток сфери туризму на засадах партнерства* / Г. П. Скляр, Н. М. Карпенко // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Сер. : Економічні науки. – 2013. – № 2 (58). – С. 126–129.
9. Тодоров В. *Лікувально-оздоровче господарство Дунай-Дністровського межиріччя* / В. Тодоров // Вісник Львівського університету. Сер. : Географічна. – 2013. – Вип. 43. – Ч. 1. – С. 274–280.
10. Устименко Л. М. *Історико-суспільні аспекти становлення та розвитку лікувально-оздоровчого туризму* / Л. М. Устименко // Питання культурології. – 2014. – Вип. 30. – С. 134–142.
11. Ярьоменко С. Г. *Лікувально-оздоровчий туризм Одеської області: сучасний стан та*

- стратегічні напрями розвитку / С. Г. Ярьоменко // Регіональні проблеми України: географічний аналіз та пошук шляхів вирішення : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Херсон, 8–9 жовтня 2015 р.). – Херсон : ПП Вишемирський, 2015. – С. 449–455.
12. Найбільший курорт Полтавщини та України – «Миргород» – святкує сторіччя / Сайт Коло News [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kolo.poltava.ua/category/suspilstvo/3676> (дата звернення: 11.03.2017). – Назва з екрана.
13. ПрАТ «Миргородкурорт» / Сайт Полтавщина туристична [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://poltava-tour.gov.ua/page/prat-mirгородkurort> (дата звернення: 11.03.2017). – Назва з екрана.
14. Статистичний щорічник України за 2014 рік / за ред. І. М. Жук. – Київ : Державна служба статистики України, 2015. – 463 с.
15. Оздоровлення дітей у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку влітку / Сайт Головного управління статистики у Полтавській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 11.03.2017). – Назва з екрана.
16. Санаторно-курортні та оздоровчі заклади (1995–2016) / Сайт Головного управління статистики у Полтавській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 11.03.2017). – Назва з екрана.
1. Bohachenko, O. P. (2014). Formy i sposoby rozvytku likuval'no-ozdorovchoho turyzmu v prymors'kykh mistsevostyakh [Forms and methods of development of health-improving tourism in coastal areas]. *Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektual'noyi vlasnosti – Theoretical and practical aspects of economics and intellectual property*, 1 (10), 2, 144–149 [in Ukrainian].
2. Halasyuk, S. S. (2017). **Suchasnyy stan rozvytku sanatorno-kurortnoyi bazy v Ukrayini** [Current state of sanatorium and resort base development in Ukraine]. *Hlobal'ni ta national'ni problemy ekonomiky – Global and national problems of the economy*, 15, 197–202 [in Ukrainian].
3. Kyfyak, V. F. (2013). Rehional'ni osoblyvosti rozvytku medychnoho turyzmu [Regional features of medical tourism development]. *Ekonomichnyy forum – Economic forum*, 2, 84–89 [in Ukrainian].
4. Kyfyak, V. F. (2013). Rozvytok medychnoho turyzmu v rehionakh Ukrayiny [Development of medical tourism in the regions of Ukraine]. *Visnyk Universytetu bankivs'koyi spravy Natsional'noho banku Ukrayiny – Bulletin of the University of Banking of the National Bank of Ukraine: Collected papers*, (1 (16), (pp. 30–33) [in Ukrainian].
5. Nezdoinov, S. G. (2014). Sovremennye tendencii razvitija lechebno-ozdorovitel'nogo turizma v Ukraine [Current trends of development of medical and improving tourism in Ukraine]. *Turizm: pravo i ekonomika – Tourism: Law and Economics*, 2, 20–24 [in Russian].
6. Rutyns'kyy, M. (2012). **Likuval'no-ozdorovchyy turyzm: actual'ni tsili ta suchasni pidkhody do orhanizatsiyi** [Therapeutic and health tourism: actual goals and modern approaches to the organization]. *Visnyk L'vivs'koho universytetu. Seriya mizhnarodni vidnosyny – Bulletin of Lviv University: Collected papers. A Series of international relations*, (29(1), (pp. 79–189) [in Ukrainian].
7. Semenov, V. F. & Lytovchenko, I. L. (2015). Faktory konkurentospromozhnosti kurortno-rekreatsiynykh pidpryyemstv na rynku posluh [Factors of competitiveness of resort and recreation enterprises in the market of services]. *Naukovyy visnyk Bukovyns'koho derzhavnoho finansovo-ekonomichnoho universytetu. Ekonomichni nauky – Scientific bulletin of the Bukovinian State Financial and Economic*

REFERENCES

- University: Collected papers. A Series of Economic Sciences*, (1 (28), (Vol. 2), (pp. 102–105) [in Ukrainian].
8. Sklyar, H. P. & Karpenko, N. M. (2013). Stalyi rozvytok sfery turyzmu na zasadakh partnerstva [Sustainable development of tourism on the basis of partnership]. *Naukovyy visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriya «Ekonomichni nauky» – Scientific Bulletin of Poltava University of Economics and Trade: Collected papers. A Series of «Economic Sciences»*, (2 (58), (pp. 126–129) [in Ukrainian].
 9. Todorov, V. (2013). Likival'no-ozdorovche hospodarstvo Dunay-Dnistrovs'koho mezhyrichchya [Therapeutic and sanitary economy of the Danube-Dniester interfluve]. *Visnyk L'vivskoho universytetu. Seriya heohrafichna – Bulletin of Lviv University: Collected papers. A Series is geographic*, (43(1), (pp. 274–280) [in Ukrainian].
 10. Ustymenko, L. M. (2014) Istoryko-suspil'ni aspekty stanovlennya ta rozvytku likival'no-ozdorovchoho turyzmu [Historical and social aspects of the formation and development of health-improving tourism]. *Pytannya kul'turolohiyi – Questions of culturology*, 30, 134–14 [in Ukrainian].
 11. Yar'omenko, S. H. (2015) Likival'no-ozdorovchyy turyzm Odes'koyi oblasti: suchasnyy stan ta stratehichni napryamy rozvytku [Medical and health tourism of the Odessa region: the current state and strategic directions of development]. Proceedings from *VI Mizhnar. nauk.-prakt. konf. «Rehional'ni problemy Ukrainy: heohrafichnyy analiz ta poshuk shlyakhiv vyrishennya» – VI International Sci. Pract. Conf. «Regional problems of Ukraine: geographic analysis and the search for solutions»* (pp. 449–455). Kherson: PP Vysheymyrs'kyi [in Ukrainian].
 12. Naybil'shyy kurort Poltavshchyny ta Ukrainy – «Myrhorod» – svyatkuye storichchya. Sayt Kolo News [The site Kolo News]. (n.d.). <http://www.kolo.poltava.ua/category/suspilstvo/3676>. Retrieved from <http://www.kolo.poltava.ua/category/suspilstvo/3676> (accessed 11 March 2017) [in Ukrainian].
 13. PrAT «Myrhorodkurot». Sayt Poltavshchyna turystychna [Poltava region is tourist]. (n.d.). <http://poltava-tour.gov.ua/page/prat-mirgorodkurort>. Retrieved from <http://poltava-tour.gov.ua/page/prat-mirgorodkurort> (accessed 11 March 2017) [in Ukrainian].
 14. Zhuk, I. M. (Eds.) (2015) Statystychnyy shehorichnyk Ukrainy za 2014 rik [Statistical Yearbook of Ukraine for 2014]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [in Ukrainian].
 15. Sanatarno-kurortni ta ozdorovchi zaklady (1995-2016). Sayt Holovnoho upravlinnya statystyky u Poltavskiy oblasti [The site of the Main Department of Statistics in the Poltava region]. (n.d.). <http://www.pl.ukrstat.gov.ua>. Retrieved from <http://www.pl.ukrstat.gov.ua> (accessed 11 March 2017) [in Ukrainian].
 16. Ozdorovlennya ditey u dytyachykh zakladakh ozdorovlennya ta vidpochynku vlitku. Sayt Holovnoho upravlinnya statystyky u Poltavskiy oblasti [The site of the Main Department of Statistics in the Poltava region]. (n.d.). <http://www.pl.ukrstat.gov.ua>. Retrieved from <http://www.pl.ukrstat.gov.ua> (accessed 11 March 2017) [in Ukrainian].

Н. М. Карпенко, доцент; **Ю. В. Карпенко**, кандидат экономических наук (Высшее учебное заведение Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли»). **Региональные аспекты развития лечебно-оздоровительного туризма в условиях модернизации экономики.**

Аннотация. Целью статьи является исследование природно-ресурсной базы, современных тенденций и проблем развития лечебно-оздоровительного туризма в Полтавской обл, а также выявление основных факторов, которые его сдерживают. **Методика исследования.** Решение поставленных в статье задач осуществлено с помощью общенаучных методов исследования, а именно: анализа, систематизации и обобщения. **Результаты.** Обнаружено, что лечебно-оздоровительный туризм имеет определённые особенности развития в раз-

личных регионах, обусловленные природно-географическим положением, климатическими условиями, отличием инфраструктуры и т. п. Полтавская обл. относится к тем регионам Украины, которые обладают мощным лечебно-оздоровительным ресурсным потенциалом. Источники минеральной воды, лечебные грязи, знаменитый полтавский бишофит, фитонцидными свойствами лесных массивов в сочетании с богатым историко-культурным наследием и аттрактивным ландшафтным многообразием являются основными факторами развития туризма в регионе и привлечения не только отечественных, но и иностранных туристов. **Практическая значимость результатов исследования.** Исследование природно-ресурсной базы Полтавской обл. свидетельствует о негативных тенденциях развития предприятий туристической сферы и лечебно-оздоровительного туризма в регионе, в частности, было выявлено ряд проблем, решение которых обуславливают необходимость разработки и реализации эффективного механизма государственно-частного партнерства.

Ключевые слова: лечебно-оздоровительный туризм, санаторно-курортное лечение, санаторно-курортные учреждения, дома отдыха, оздоровление, лечебные факторы, модернизация, государственно-частное партнерство.

N. Karpenko, Docent; Yu. Karpenko, Can. Econ. Sci. (Poltava University of Economics and Trade). Regional aspects of the medical and health tourism development in the context of economic modernization.

Annotation. The purpose of the article is to study the natural resource base, modern trends and problems of development of health-improving tourism in Poltava region and revealing the main factors that restrain it. **Methodology of research.** The solution of the tasks set in the article is carried out with the help of general scientific methods of research, namely: analysis, systematization and generalization. **Findings.** It was revealed that health-improving tourism has peculiarities of development in different regions, due to natural geographical location, climatic conditions, infrastructure differentiation, etc. Poltava region refers to those regions of Ukraine, which have a powerful therapeutic and recreational resource potential. Sources of mineral water, medicinal mud, the famous Poltava bishofit, phytoncidic properties of forests, combined with rich historical and cultural heritage and attractive landscape diversity are the main factors in the development of tourism in region and attraction not only domestic but also foreign tourists. **Practical value.** Research of natural resource base in Poltava region testifies to the negative tendencies of the development of tourism enterprises and health-improving tourism in the region, in particular, a number of problems were identified, the solution of which is determined by the need to develop and implement an effective mechanism of public-private partnership.

Keywords: health-improvement tourism, sanatorium and resort treatment, sanatorium-resort establishments, rest homes, health-improvement, medical factors, modernization, public-private partnership.